

การศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุ
ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**
A Study of Problems and Health Needs of the Elderly in Doi
Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai
Province**

ปริพัช เงินงาม^{1*} ผกามาศ คำเสือ² ธิติรัตน์ ชัยชนะ³ และศิwapong ตันสุวรรณวงศ์⁴
Paripach Ngoenngam^{1*}, Phakamas Kamsua², Thitirat Chaichana³
and SiwapongTansuwanwong⁴

Received : December 6, 2022; Revised : December 26, 2022; Accepted : December 29, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุ และ 2) เสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อถอดประสบการณ์ด้านสุขภาพชุมชนจากผู้สูงอายุชาติพันธุ์ปกากะญอ อาข่า มูเซอ ลีซอ จีนฮ่อ และพื้นเมืองล้านนา จำนวน 120 คน ตลอดจนผู้บริหารเทศบาลตำบลดอยฮาง จำนวน 15 คน และแพทย์แผนไทยวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาทาง

¹⁻⁴วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : paripach@hotmail.com

**งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Citation : Ngoenngam, P., Kamsua, P., Chaichana, T. and Tansuwanwong, S. (2023). A Study of Problems and Health Needs of the Elderly in Doi Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*. 7(2) : 43-56;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

สุขภาพของผู้สูงอายุประกอบด้วย 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มปัญหาด้านโรคประจำตัว กลุ่มปัญหาด้านอาการเจ็บป่วย และกลุ่มปัญหาด้านสุขภาพจิต ในขณะที่ความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ ความต้องการเข้าถึงบริการสุขภาพเชิงรุกในชุมชน และความต้องการเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพของพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง ออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออกหน่วยคลินิกการแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ในชุมชน และกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในชุมชน

คำสำคัญ (Keywords) : ปัญหาและความต้องการทางสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, เทศบาลตำบล, การแพทย์แผนไทย

Abstract

This article aims to study the health problems and needs of the elderly and proposes a model of care, promotion and development of the elderly's quality of life with Thai Traditional Medicine in the area of Doi Hang Subdistrict Municipality, Mueang District, Chiang Rai Province. This study was a qualitative research. The data were collected by reviewing textbook and documentary research related to elderly health problems and health care requirement by Thai traditional medicine and also using a focus group method to extract community health experiences from the elderly of Pga K'nyau, Akha, Muser, Lisaw, Chinese Haw and Lanna natives, numbering 120 people, as well as 15 Doi Hang Municipality administrators and 15 professional Thai traditional medicine doctors working in the area. The health problems of the elderly consisted of 3 groups: congenital disease problems illness problems and mental health problems while health needs of the elderly consisted of 2 groups: the need for access to proactive health services in the community; and the need for health self-reliance with local wisdom the model of care, promotion and development of the quality of life of the elderly was proposed following the health care culture of the area with diverse ethnicities in the Doi Hang Sub-District

Citation : ปริพัช เงินงาม, ผกามาศ คำเสือ, วิจิรัตน์ ชัยชนะ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2566). การศึกษาปัญหาและความ

ต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(2) : 43-56; DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

Municipality area, divided into 2 activities as follow: (1) community mobile clinic activity, (2) activities to promote health and improve the quality of life of the elderly with Thai traditional medicine in the community

Keywords : Health Problems and Needs, Elderly, Sub-District Municipalities, Thai traditional medicine

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในลักษณะที่ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2564 มีจำนวนผู้สูงอายุถึง 990 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรโลกซึ่งมีประชากรถึงจำนวน 7,633 ล้านคน (นิสาชล นาคกุล และปานดวงใจ เสนชู, 2564) โดยประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 66 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 12 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่ประชากรเด็ก และประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง เมื่อโครงสร้างประชากรของประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ซึ่งผู้สูงอายุไทยร้อยละ 50 ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 41.0 และโรคเบาหวาน ร้อยละ 18.0 ซึ่งโรคเรื้อรังเป็นสาเหตุหลักที่นำมาสู่ข้อจำกัดหรือการสูญเสียความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุทำให้เกิดความต้องการการดูแลระยะยาว (นวิรัตน์ ไชยมภู และคณะ, 2564) ในขณะที่โครงสร้างครอบครัวของสังคมไทยเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้ดูแลในครอบครัวมีอยู่อย่างจำกัด บุตรที่ทำหน้าที่ดูแลบิดามารดามีจำนวนน้อยลงโดยพบว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสภาพความไม่พร้อมทางด้านร่างกาย โดย 2 ใน 3 อยู่ในวัยสูงอายุ และมีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังรวมทั้งส่วนใหญ่ต้องรับภาระดูแลเพียงลำพัง จึงส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลและครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ และสุขภาพ ทำให้ผู้ดูแลเสียโอกาสในด้านการประกอบอาชีพ มากกว่า 1 ใน 4 พบว่า 1 ใน 4 ของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงระยะยาวมีปัญหาการดูแลด้านการแพทย์ที่เกินศักยภาพของผู้ดูแลในครอบครัว (ศิริณี ศรีหาคาศ และคณะ, 2564)

ในขณะที่พื้นที่ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีเนื้อที่ขนาด 91 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นภูเขาสูงจากระดับน้ำทะเล 500 - 1,200 เมตร สลับกับพื้นที่

Citation : Ngoenngam, P., Kamsua, P., Chaichana, T. and Tansuwanwong, S. (2023). A Study of Problems and

Health Needs of the Elderly in Doi Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai

Province. *Journal of Local Governance and Innovation*. 7(2) : 43-56;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

ราบลุ่มตามแนวเชิงเขาติดลำน้ำกร้อยละ 20 การประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ปลูกพืชพาณิชย์ ได้แก่ ทำสวนสับปะรด สวนลำไย และสวนยางพารา (ณัฐทิยา วัฒนศิริศาสตร์ และกรชนก สนิทวงศ์, 2565) ในขณะที่ทรัพยากรทางธรรมชาติยังมีความอุดมสมบูรณ์ครอบคลุมถึงวนอุทยานน้ำตกห้วยแก้วที่มีขนาดพื้นที่ป่าไม้จำนวน 4,700 ไร่ และพุทธอุทยานดอยอินทรีที่มีขนาดพื้นที่ป่าไม้จำนวน 300 ไร่ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น น้ำตกห้วยตาด บ่อน้ำพุร้อนผาเสริฐ แหล่งต้นงุ่นยักซ์ วัดพระธาตุดอยกองข้าว และวัดพระธาตุแม่แอ็บ จึงทำให้ตำบลดอยฮางเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้การกระจายของประชากรอาศัยอยู่ใน 8 หมู่บ้านที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวปกากะญอ ชาวอาข่า ชาวมูเซอ ชาวลีซอ ชาวจีนฮ่อ และชาวพื้นเมืองล้านนา โดยมีประชากรจำนวน 4,459 คน ในจำนวนนี้มีประชากรผู้สูงอายุถึง 617 คน คิดเป็นร้อยละ 13.84 (เทศบาลตำบลดอยฮาง, 2565) แสดงให้เห็นถึงลักษณะความเฉพาะด้านทำเลที่ตั้งซึ่งสะท้อนถึงความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมรวมถึงวิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่ตำบลดอยฮางที่กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ ในขณะที่ตำบลดอยฮางมีระบบบริการสุขภาพของรัฐที่ให้บริการอยู่ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอยฮาง ซึ่งเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิที่มีความเฉพาะด้านการบริการทางการแพทย์แผนปัจจุบันเพียงระบบเดียว ประกอบกับสภาพของบริบทพื้นที่กับปัญหาด้านการเดินทางที่ถนนมีความสลับซับซ้อนและระยะทางค่อนข้างไกล ตลอดจนการดูแลสุขภาพที่มีความจำเพาะที่หลากหลายทางมิติวัฒนธรรมในพื้นที่จึงส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการของรัฐในพื้นที่ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง เพื่อเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตลอดจนช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพชุมชน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพของการทำบทบาทหน้าที่ของแพทย์แผนไทยให้มีโอกาสเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพแก่ประชาชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย รวมถึงข้อมูลการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย บุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 4,459 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้บริหารเทศบาลตำบลดอยฮาง และแพทย์แผนไทยวิชาชีพจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 8 หมู่บ้านโดยมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวปกากะญอ ชาวอาข่า ชาวมูเซอ ชาวลีซอ ชาวจีนฮ่อ และชาวพื้นเมืองล้านนา จำนวน 120 คน ตลอดจนผู้บริหารเทศบาลตำบลดอยฮางที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชนและสุขภาพ จำนวน 15 คน รวมถึงแพทย์แผนไทยวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลดอยฮาง จำนวน 15 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

Citation : Ngoenngam, P., Kamsua, P., Chaichana, T. and Tansuwanwong, S. (2023). A Study of Problems and

Health Needs of the Elderly in Doi Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai

Province. Journal of Local Governance and Innovation. 7(2) : 43-56;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพ อาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ และอาจารย์ด้านสังคมศาสตร์การแพทย์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Object Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเป็นไปตามเกณฑ์เท่ากับ 0.8

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีจัดระบบข้อมูลออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุ (2) การเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาวิเคราะห์นั้นเป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์และการจดบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบหลากหลายมุมมอง (Triangulation) และการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) นำมาสู่การหาข้อสรุปปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ยังเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และการเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นไปตามหลักการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและ

Citation : บริพัช เงินงาม, ผกามาศ คำเสื่อ, วิจิตรรัตน์ ชัยชนะ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2566). การศึกษาปัญหาและความ

ต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(2) : 43-56; DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgrisru.2023.23>

การแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (วรรณพร สุริยะคุปต์ และคณะ, 2565ก) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จากปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มปัญหาด้านโรคประจำตัว โดยมีปัญหาจากโรคประจำตัวจำนวน 9 โรค คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคเกาต์ โรคหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท โรคไตเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจโต และโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (2) กลุ่มปัญหาด้านอาการเจ็บป่วย จำนวน 5 กลุ่มโรค คือ กลุ่มโรคลมและเลือดลม ได้แก่ อาการหน้ามืดวิงเวียนใจหัวใจสั่น เลือดลมแปรปรวนในผู้สูงอายุ กลุ่มโรคกล้ามเนื้อ กระดูก ข้อและเส้นเอ็น ได้แก่ โรคเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น โรคไหล่ติด โรคนิ้วล็อก กลุ่มโรคทางเดินอาหาร ได้แก่ โรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง โรคกรดไหลย้อน ทวารหนัก อาการท้องผูก อาการจุกเสียด กลุ่มโรคทางเดินหายใจ ได้แก่ อาการหวัด ไอ เจ็บคอ โรคหืดหอบ โรคภูมิแพ้ทางอากาศ และกลุ่มโรคผิวหนัง ได้แก่ อาการผิวหนังแห้งคัน โรคเริม-งูสวัด โรคสะเก็ดเงิน โรคกลาก อาการลมพิษ อาการคันในร่มผ้า (3) กลุ่มปัญหาด้านสุขภาพจิต จำนวน 3 ภาวะ คือ ภาวะเหงา ภาวะซึมเศร้า ภาวะเครียด ในขณะที่ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีความต้องการทางสุขภาพ 2 กลุ่ม คือ ความต้องการเข้าถึงบริการสุขภาพเชิงรุกในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการสุขภาพในพื้นที่ และความต้องการเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพซึ่งมีความหลากหลายในพื้นที่

2. การเสนอรูปแบบการดูแลสุขภาพส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จากข้อมูลปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง นำมาสู่การเสนอรูปแบบการดูแลสุขภาพส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สามารถเสนอรูปแบบออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมออกหน่วยคลินิกการแพทย์แผนไทย

Citation : Ngoengnam, P., Kamsua, P., Chaichana, T. and Tansuwanwong, S. (2023). A Study of Problems and

Health Needs of the Elderly in Doi Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai

Province. *Journal of Local Governance and Innovation*. 7(2) : 43-56;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

เคลื่อนที่ในชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่อาการเจ็บป่วยที่พบเป็นโรคที่แพทย์แผนไทยสามารถรักษาได้ จึงมีการให้บริการการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การรักษาโรค การป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพ โดยอาศัยองค์ความรู้ด้านเวชกรรมไทย ซึ่งเน้นให้บริการรักษาโรคแก่ผู้ป่วยในชุมชน 5 กลุ่มโรค คือ กลุ่มโครงสร้างกล้ามเนื้อ กระดูก ข้อและเส้นเอ็น เช่น โรคอัมพฤกษ์ โรคอัมพาต โรคนิ้วล็อก โรคไหล่ติด เข้าเสื่อม เป็นต้น กลุ่มโรคทางเดินอาหาร เช่น อาการจุกเสียด อาหารไม่ย่อย เบื่ออาหาร ภาวะอาหาร ริดสีดวงทวารหนัก เป็นต้น กลุ่มโรคทางเดินหายใจ เช่น อาการไอ หวัด เจ็บคอ ภูมิแพ้ทางอากาศ หืดหอบ เป็นต้น กลุ่มโรคผิวหนัง เช่น เริม งูสวัด กลากเกลื้อน สะเก็ดเงิน เป็นต้น กลุ่มโรคลมและเลือดลม เช่น อาการหน้ามืดวิงเวียน ใจหวิวใจสั่น วิงวอน เลือดลมแปรปรวนในผู้สูงอายุ เป็นต้น จากการเสนอกิจกรรมออกหน่วยคลินิกการแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ในชุมชนเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยยังต้องมีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยตนเอง คือ (2) กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในชุมชน ซึ่งเน้นจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน 2 เรื่อง ได้แก่ การทำท่ากายบริหารด้วยการเรียนรู้ในหัวข้อเรื่องขยับกายคลายเส้นด้วยการรำ 5 พญา ได้แก่ ท่าเสือมีประโยชน์ต่ออวัยวะรวมถึงเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ ท่าควางมีประโยชน์ต่ออวัยวะของไต ท่าลิงมีประโยชน์ต่ออวัยวะหัวใจและระบบไหลเวียนเลือด ท่าหมีซึ่งมีประโยชน์ต่ออวัยวะกระเพาะอาหารและม้าม ท่านกกระเรียนมีประโยชน์ต่ออวัยวะปอด และการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรใกล้มือเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย โดยมีตัวอย่างสมุนไพร 11 ชนิดที่สามารถนำมาใช้เองได้ง่ายและมีความเหมาะสมสามารถส่งเสริมการปลูกได้ในชุมชน ได้แก่ ขอบชะนางแดง มีสรรพคุณบรรเทาโรคริดสีดวงทวารหนัก, หนุมานประสานกาย มีสรรพคุณบรรเทาอาการหืดหอบ, กระเบา มีสรรพคุณรักษาแผลสะเก็ดเงิน, พลูควาว มีสรรพคุณแก้ไข ขับปัสสาวะ, ไพล มีสรรพคุณแก้ปวดบวม ฟกช้ำ, เสลดพังพอนตัวเมีย มีสรรพคุณบรรเทาอาการเริม งูสวัด แมลงสัตว์กัดต่อย, ฟ้าทะลายโจร มีสรรพคุณแก้ไข ไอ เจ็บคอ, กระจ่างขาว มีสรรพคุณบรรเทาอาการจุกแน่นท้อง ขับลมในลำไส้, สะค้านขาว มีสรรพคุณเจริญอาหาร ขับลมในลำไส้, เตยหอม มีสรรพคุณบำรุงหัวใจ บำรุงร่างกาย และทองพันชั่ง มีสรรพคุณแก้กลาก เกลื้อน เป็นต้น

Citation : บริพัช เงินงาม, ผกามาต คำเสื่อ, วุฒิรัตน์ ชัยชนะ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2566). การศึกษาปัญหาและความ

ต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(2) : 43-56; DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2023.23>

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาล ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มปัญหาด้านโรคประจำตัว โดยมีปัญหาจากโรคประจำตัวจำนวน 9 โรค คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคเกาต์ โรคหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท โรคไตเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจโต และโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง ปัจจุบันโรคดังกล่าวยังไม่สามารถรักษาให้หายขาดใช้วิธีการรักษาแบบประคับประคองอาการซึ่งต้องรับประทานยาและเดินทางไปพบแพทย์แผนปัจจุบันไปตลอดชีวิต โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพต้นแบบโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของปราณี พระโรจน์ (2563) โดยอธิบายถึงปัญหาทางสุขภาพเกี่ยวกับโรคประจำตัวของผู้สูงอายุที่ประกอบด้วย โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคเกาต์ และโรคไตเรื้อรัง จึงนำไปสู่การจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน (2) กลุ่มปัญหาด้านอาการเจ็บป่วย จำนวน 5 กลุ่มโรค คือ กลุ่มโรคลมและเลือดลม กลุ่มโรคกล้ามเนื้อ กระดูก ข้อและเส้นเอ็น กลุ่มโรคทางเดินอาหาร กลุ่มโรคผิวหนัง โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาพัฒนาการของรูปแบบโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย ของวรรณพร สุริยะคุปต์ และคณะ (2565) โดยอธิบายถึงอาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่ให้การรักษาในโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยซึ่งกลุ่มโรคที่ให้บริการในชุมชนมีความสอดคล้องกัน (3) กลุ่มปัญหาด้านสุขภาพจิต จำนวน 3 ภาวะ คือ ภาวะเหงา ภาวะซึมเศร้า ภาวะเครียด โดยมีสาเหตุมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และการไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการวิเคราะห์ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ของณิศรา ชัยวงศ์ และคณะ (2565) โดยอธิบายถึงสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีภาวะเหงา ภาวะซึมเศร้า ภาวะเครียด ส่วนใหญ่มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จากปัญหาเกี่ยวกับโรคประจำตัวตลอดจนอาการเจ็บป่วยต่างๆ อันเนื่องมาจากความเสื่อมของร่างกายตามอายุไขประกอบกับปัญหาด้านจิตใจจึงทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการทางสุขภาพ 2 กลุ่ม คือ ความต้องการเข้าถึงบริการสุขภาพเชิงรุกในชุมชน และความต้องการเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อมูลปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุสามารถวิเคราะห์และเสนอรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ

Citation : Ngoengnam, P., Kamsua, P., Chaichana, T. and Tansuwanwong, S. (2023). A Study of Problems and

Health Needs of the Elderly in Doi Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai

Province. *Journal of Local Governance and Innovation*. 7(2) : 43-56;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

เหล่านั้น ซึ่งสามารถอธิบายผลการเสนอรูปแบบออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออกหน่วยคลินิกการแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ในชุมชน ซึ่งเน้นให้บริการรักษาโรคแก่ผู้ป่วยในชุมชน โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพเคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยโรคเรื้อรังของเสาวรส มีกุล และคณะ (2561) โดยอธิบายถึงรูปแบบการออกหน่วยบริการรักษาโรคให้กับผู้สูงอายุนอกสถานที่ และกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในชุมชน ซึ่งเน้นจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน 2 เรื่อง ได้แก่ การทำท่ากายบริหารด้วยการเรียนรู้ในหัวข้อเรื่องขยับกายคลายเส้นด้วยการรำ 5 พญา และการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรใกล้มือเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย โดยมีตัวอย่างสมุนไพร 11 ชนิดที่สามารถส่งเสริมการปลูกได้ในชุมชน โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ ด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุของนครจันทระวงศ์ และคณะ (2564) โดยอธิบายถึงกระบวนการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือในพื้นที่ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่จะเกิดขึ้นด้วยการนำภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมาดูแลรักษาสุขภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและยั่งยืน

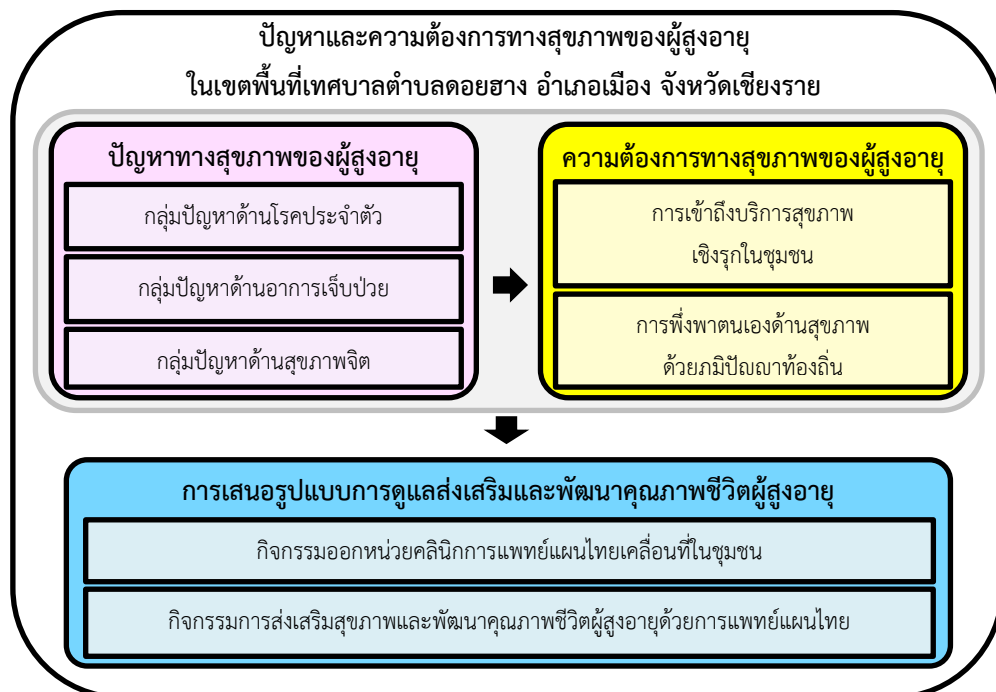
ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

จากผลการศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ ชาวปกากะญอ ชาวอาข่า ชาวมูเซอ ชาวลีซอ ชาวจีนฮ่อ และชาวพื้นเมืองล้านนา ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง สามารถวิเคราะห์ผลปัญหาทางสุขภาพออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มปัญหาด้านโรคประจำตัว (2) กลุ่มปัญหาด้านอาการเจ็บป่วย (3) กลุ่มปัญหาด้านสุขภาพจิต ในขณะที่ผู้สูงอายุมีความต้องการทางสุขภาพ 2 กลุ่ม คือ ความต้องการเข้าถึงบริการสุขภาพเชิงรุกในชุมชน และความต้องการเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาสู่การเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออกหน่วยคลินิกการแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ในชุมชน กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในชุมชน โดยกิจกรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพของพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง ดังแสดงใน ภาพที่ 1

Citation : บริพัช เงินงาม, ผกามาศ คำเสื่อ, วิจิรัตน์ ชัยชนะ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2566). การศึกษาปัญหาและความ

ต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(2) : 43-56; DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ด้านปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุ

ที่มา : ปริพัช เงินงาม และคณะ (2565)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ 6 กลุ่ม ได้แก่ ชาวปกาเกอะญอ ชาวอาข่า ชาวมูเซอ ชาวลีซอ ชาวจีนฮ่อ และชาวพื้นเมืองล้านนา ดังนั้นหากผู้ที่สนใจที่จะนำความรู้ไปใช้ในบริบทอื่นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลเข้ากับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

Citation : Ngoenngam, P., Kamsua, P., Chaichana, T. and Tansuwanwong, S. (2023). A Study of Problems and

Health Needs of the Elderly in Doi Hang Subdistrict Municipality Area, Muang District, Chiang Rai Province. *Journal of Local Governance and Innovation*. 7(2) : 43-56;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการเสนอรูปแบบการดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ยังไม่ถึงขั้นปฏิบัติการในชุมชนจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลดอยฮางต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). **ข้อมูลผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1592>. สืบค้น 4 ธันวาคม 2565.
- ณัฐธิยา วัฒนศิริศาสตร์ และกรชนก สนิทวงศ์. (2565). การบริหารจัดการที่ดินของเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาการเผาทำลายและ ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินในพื้นที่ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. **วารสารพัฒนศาสตร์**. 5(1) : 50-85.
- ณิสาชล นาคกุล และปานดวงใจ เสนชู. (2564). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุติดเตียงโดยผู้ดูแลหลัก เขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ**. 4(2) : 27-39.
- ณิศรา ชัยวงศ์, ยิ่งยง เทาประเสริฐ, กันยานุช เทาประเสริฐ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2565). การวิเคราะห์ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. **วารสารมหจุฬานาครทรรศน์**. 9(8) : 264-275.
- เทศบาลตำบลดอยฮาง. (2565). **ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลดอยฮาง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://doihang.go.th/index.php/menu/title>. สืบค้น 5 กันยายน 2565.
- นคร จันตะวงศ์, รุสนี มามะ, โชคชัย แซ่หว่าง, ศิวพงศ์ ต้นสุวรรณวงศ์ และชยันนรินทร์ เรือนเจริญ. (2564). การพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ ด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 10(1) : 245-256.
- นวรรตน์ ไชวมภู, รัตติภรณ์ บุญทัศน์, มุสสุรา ยะโกะ และเดียร์นา แม็ง. (2564). ผลของการบริหารร่างกายส่วนบนด้วยท่ามณีเวชต่ออาการปวดกล้ามเนื้อร่างกายส่วนบนในผู้สูงอายุตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. **วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ**. 4(2) : 92-100.

- ปราณี พระโรจน์. (2563). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพต้นแบบโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนาบัว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ**. 13(2) : 99-105.
- วรรณพร สุริยะคุปต์, ยิ่งยง เทาประเสริฐ, กันยานุช เทาประเสริฐ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2565). การศึกษาพัฒนาการของรูปแบบโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. **วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 5(1) : 63-78.
- ศิริณี ศรีหาภาค, วชิร อมรโรจน์วรวุฒิ, ณรงค์ คำอ่อน, พัฒน์ ศรีโอษฐ์, พลอยลดา ศรีหานู และทิพวรรณ ทับซ้าย. (2564). สถานการณ์ ปัญหา และความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน ภายใต้กองทุนระบบการดูแลระยะยาว จังหวัดขอนแก่น. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 9**. 15(36) : 44-62.
- เสาวรส มีกุล และคณะ. (2561). การศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพเคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยโรคเรื้อรัง. **วารสารพยาบาลทหารบก**. 19(1) : 62-69.

Citation : ปรีพัช เงินงาม, ผกามาศ คำเสือ, ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. (2566). การศึกษาปัญหาและความ

ต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการบริหาร
การปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(2) : 43-56; DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.23>